

GLOBALIS PARTNERSÉG. A NATO–JAPÁN EGYÜTTMŰKÖDÉS

Rezümé

A NATO 2010. évi Stratégiai Konceptiója a Szövetség három fő feladatának a kollektív védelem, és válságkezelés mellett a kooperatív biztonságot tekinti, amelyet a világ partnerországai és szervezetei kiterjedt hálózata segítségével ér el. A Szövetség 2011 áprilisában új, hatékonyabb és rugalmasabb partnerségi politikát fogadott el. Az elmúlt évtizedben a NATO és Japán értékes gyakorlati együttműködést alakított ki. Japán a globális partnerek egyikeként jelentősen hozzájárul a nemzetközi és regionális békéhez és biztonsághoz.

Kulcsszavak

NATO; Stratégiai Konceptió; partnerségi politika; Euroatlanti Partnerségi Tanács; globális partnerek.

Klára Siposné Kecskeméthy

GLOBAL PARTNERSHIP. NATO–JAPAN RELATIONS

Abstract

NATO's 2010 Strategic Concept identifies cooperative security as one of three essential core tasks to be achieved in part "through a wide network of partner relationships with countries and organizations around the globe". The Alliance adopted a new more effective and flexible partnership policy in April 2011. Over the past decade, NATO and Japan have developed meaningful, practical cooperation. Japan as one of the global partners is making a valuable and significant contribution to international and regional peace and security.

Key words

NATO; strategic concept; partnership policy; Euro-Atlantic Partnership Council; global partners.

A Szövetség a nemzetközi biztonság erősítése érdekében, valamint a közösen vallott demokratikus értékek és elvek mentén a Föld bármely kontinensén, térségében és régiójában fekvő állammal kész együttműködni. A globális partnerek a Szövetséggel a kölcsönös értékek, érdekek és előnyök mentén, korábban a hagyományos partnerségi kereteken kívül működtek együtt. A NATO az elmúlt években kétoldalú kapcsolatokat (közös gyakorlatok és műveletek, stratégiai szintű képzések) alakított ki ezekkel az országokkal.

A globális partnerség

A NATO 2006. évi, rigai csúcstalálkozóját előkészítő, 2006 áprilisában, Szófiában megrendezett informális külügyminiszteri találkozón megvitatták a Szövetség kapcsolatrendszerének erősítését és kiterjesztését. Felmerült a hagyományos

partnerségi kereteken túlmutató, a globális partnerekkel (Ausztrália, Új-Zéland, Japán és Dél-Korea) fennálló kapcsolat továbbfejlesztésének igénye.¹ Jaap de Hoop Scheffer, a szervezet akkori főtitkára a találkozón hangsúlyozta, hogy bár Ausztrália és Új-Zéland már korábban is részt vettek NATO-műveletekben, és az afganisztáni ISAF-műveletet is támogatják, ennek ellenére a NATO nem globális szövetség, inkább globális partnerekkel rendelkező szövetség.

A Szövetség kapcsolatrendszere a globális partnerekkel egy hosszú folyamat eredménye, amely lehetővé teszi, hogy a nemzetközi biztonság fenntartásában részt vehessenek olyan országok is, amelyek nem tagjai a NATO-nak. A szófiai értekezlet egyik kiemelkedő témája volt a NATO-partnerség, amely – az új kihívások, veszélyek kezelése érdekében – a műveletekhez hozzájáruló országokkal az új, rugalmas kapcsolatok kialakítását szorgalmazta. A NATO stratégiai távolságban végrehajtott műveletei miatt az azokban érdekelt országokkal szükség van a párbeszédre és az együttműködésre. A Szövetség alapfeladata, az euro-atlanti térség 5. cikk szerinti biztonsága a washingtoni szerződés aláírása óta nem változott.²

Már a rigai csúcsértekezlet előtt felmerült egy Globális Partner Szervezet (Global Partnership Organization) létrehozása, amely a szervezetszerű, formális kapcsolatok keretét teremtette volna meg. A tagországok között is vita alakult ki arról, hogy milyen mértékű és mélységű kapcsolatot építsenek ki, tartsanak fenn a globális partnerekkel. Az Egyesült Államok és Nagy-Britannia volt a szószólója a NATO globális partnerségi koncepciójának. A potenciális partnerek csoportjába azokat a demokratikus értékeket valló (ún. like-minded) országokat sorolták, amelyek nem törekedtek NATO-tagságra, de a Szövetség válságkezelési műveleteihez jelentős mértékben járultak hozzá.

Már akkor komolyan felvetődött, hogy azoknak az országoknak (Ausztrália, Új-Zéland), amelyek például az afganisztáni műveletekhez jelentős mértékben járulnak hozzá, katonáik életét kockáztatják, rálátással és beleszólással kellene rendelkezniük a döntéshozatalba és a műveletek tervezésébe. Zbigniew Brzezinski ezen globális partnerek számára különleges státust és megnevezést (Participants, azaz résztvevők) javasolt, megkülönböztetve őket a tagországoktól és partnerországoktól. A javaslat azonban nem volt átütő erejű.

A rigai csúcsértekezleten a globális partnerség elgondolását Németország és Franciaország nem támogatták, mert a globális jelző – szerintük – a Szövetség terjeszkedésére utalt volna, amit az ázsiai és közel-keleti országokban félreértelmezhettek, esetleg iszlám-ellenesnek értékelhettek volna. A kelet- és közép-európai országok is megfogalmazták az aggodalmaikat, mert megítélésük szerint a globális partnerség a gazdagok, privilegizáltak partnerségét jelentette volna, ami minden bizonnyal elterelte volna a figyelmet a partnerségi politika eredeti célkitűzéséről és így a régiójukról is.

A 2006. évi rigai csúcsértekezlet óta a NATO hagyományos kereteken kívüli partnereire számos megnevezést használtak: először kontakt országok (Contact Countries), majd globális partnerek (Global Partners), végül partnerek a világban (Partners Across the Globe) néven emlegették őket. Quadruple-non countries-nak is

¹ NATO looks to global partnership.

http://www.nato.int/cps/en/SID-42EC607A-C84E90A3/natolive/news_22328.htm?selectedLocale=en
(Megnyitva 2014.március 2.)

² I. Press conference by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer following the informal meeting of the North Atlantic Council at the level of Foreign Ministers in Sofia.

http://www.nato.int/nato_static/assets/audio/2006_04/20090112_a060427i.mp3 (Megnyitva 2014. április 2.)

hívták őket, ami *négyszeres nem* országok csoportját jelenti. Azon országokat sorolták ide, amelyek nem tagjai a NATO-nak, a Partnerség a Békéért programnak, a Mediterrán Párbeszédnek és az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezésnek. Helyzetük mégis kivételes volt a Szövetséggel fennálló kiemelten fontos kapcsolataik miatt, azonban sokáig nem hoztak létre olyan állandó szervezetet vagy intézményt, amely lehetőséget teremtett volna a felek közötti strukturált párbeszédre.

A NATO 2010. évi, Lisszabonban elfogadott Stratégiai Konceptiója rögzíti a Szövetség alapvető feladatait és az alapelveket, kiemelten fontosnak tartja a transzatlanti kötelék mellett a kollektív védelmet, a válságkezelést és a kooperatív biztonságot. Az *Aktív elkötelezettség, modern védelem* című dokumentum a kooperatív biztonság megteremtésében kiemelt szerepet szán a partnerségi kapcsolatoknak és a nemzetközi szervezeteknek. A partnerségről szóló fejezet részletesen taglalja a széleskörű nemzetközi partnerkapcsolatok és az euro-atlanti biztonság összefüggéseit, hiszen a partnerségi kapcsolatok valódi és értékes hozzájárulást jelentenek a NATO alapvető feladatainak megvalósításához, amelyek nemcsak a nemzetközi békét erősítik, hanem az alapvető demokratikus értékek védelmét is.³

A lisszaboni csúcserkezesen döntés született arról, hogy áttekintik a partnerek NATO-műveletekbe történő bevonására vonatkozó politikai-katonai kereteket, amely nagyobb teret engedne a partnereknek a NATO-műveletek döntéshozatalába, a stratégia alakításába.

2011 áprilisában a NATO-külügyminiszterek hatékonyabb és rugalmasabb partnerségi politikát fogadtak el. Ez új eszköztárat kínál a hagyományos és a globális (valamint a potenciális) partnerek számára, lehetővé téve azt, hogy saját maguk alakíthassák a NATO-hoz fűződő kapcsolatrendszerüket. A dokumentum a partnerségi politika stratégiai célkitűzéseit, az euro-atlanti és nemzetközi biztonság, béke és stabilitás elősegítését, a regionális biztonság és együttműködés erősítését, a demokratikus értékeket és elveket, a NATO-műveletek és missziók támogatását, a NATO-csatlakozásban érdekelt partnerek felkészítését sorolja fel.⁴

A kibővített partnerségi politika értelmében a párbeszéd, a politikai konzultáció és a gyakorlati együttműködés, az oktatás és képzés, valamint a képességfejlesztési támogatás – figyelembe véve az országok egyéni igényeit, körülményeit és a partnerek törekvéseit – számos területre terjedhet ki. Ezek a következők: védelmi reformok, a képzés és kiképzés, a terrorizmus elleni harc, a tömegpusztító fegyverek terjedésének megakadályozása, az energiabiztonság, a kibervédelem, a tengeri biztonság, ezen belül a kalózkodás elleni együttes küzdelem. A hagyományos partnerségi keretek (az Euro-atlanti Partnerségi Tanács [EAPC], a Partnerség a Békéért, a Mediterrán Párbeszéd és az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés), valamint az EAPC-alapdokumentum és a PfP-keretdokumentum változatlanul érvényben maradtak.⁵

³ Active Engagement, Modern Defence, Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization, Adopted by Heads of State and Government, at the NATO Summit in Lisbon, 19-20 November 2010 p. 40

⁴ Active engagement in cooperative security: a more efficient and flexible partnership policy http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_04/20110415_110415-Partnership-Policy.pdf (Megnyitva 2014. január 18.)

⁵ Siposné Kecskeméthy Klára: A NATO partnerségi kapcsolatainak áttekintése, Hadtudomány elektronikus szám, 2012. p. 1–16. http://mhtt.eu/hadtudomany/2012/2012_elektronikus/2012_e_Kecskemethy_Klara2.pdf (Megnyitva 2014. január 21.)

A Szövetség egyetlen Partnerségi Együttműködési Menüt (Partnership Cooperation Menu) és ún. belépő programként Egyéni Partnerségi és Együttműködési Programot (Individual Partnership and Cooperation Programme – IPCP) alakított ki. Ez utóbbi felváltotta az egyedi területekre specializált partnerségi programokat: a PfP- és EAPC-tagoknak készült Egyéni Partnerségi Programot (Individual Partnership Programme – IPP); a Mediterrán Párbeszéd és az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés részére kialakított Egyéni Együttműködési Programot (Individual Cooperation Programme – ICP); valamint a globális partnerek számára megalkotott Különleges Együttműködési Csomagot (Tailored Cooperation Package – TCP).⁶

A Partnerségi Akcióterv (Partnership Action Plan – PAP) és a Tervezési és Felülvizsgálati Folyamat (Planning and Review Process – PARP) nemcsak az Euroatlanti Partnerségi Tanács és a PfP-országok számára hozzáférhető, hanem az Észak-atlanti Tanács egyedi döntése alapján bármely partnerország számára is.

A Szövetség a partnerség további eszközeit is széleskörűen alkalmazza: a NATO összekötő nagykövetségek (NATO Contact Point Embassy – CPE) hálózatának kiterjesztése, a partnerek felkérése állandó képviselő megnyitására Brüsszelben, a robbanószerek megsemmisítésével foglalkozó Trust Fund támogatása, valamint együttműködés a NATO Tudomány a Békéért és Biztonságért Program (Science for Peace and Security Programme) keretében.

A Szövetség partnerségi programokra rendelkezésre álló erőforrásai szükségessé tették a prioritások felállítását, amelyben az alábbi szempontokat mérlegelik: a partner szeretne-e csatlakozni a Szövetséghez, ugyanazokat az elveket és értékeket vallja-e, katonai, politikai és pénzügyi támogatást nyújt-e a NATO-műveletekhez, különleges stratégiai jelentősége van-e a NATO számára, rendelkezik-e a Szövetséggel kétoldalú kapcsolatokkal, és támogatja-e anyagilag az együttműködést. A műveleti partnerség a legfontosabb együttműködés a NATO és a partnerek között. A műveleti partnerség fogalma mára már beépült a NATO szótárába. Fontos szerepet töltek be a partnerek a bosznia-hercegovinai, koszovói, afganisztáni műveletekben és a líbiai légitámadások során.

Többen úgy vélik, hogy a NATO a kiterjedt műveleti kötelezettségeinek nem tud eleget tenni a partnerek nélkül. Az afgán műveletek nagyban hozzájárultak a partnerség fejlődéséhez. A partnerek támogatása túlmutat a pusztán katonai dimenzió, támogatják a nemzetközi törekvéseket és egyben erősítik a nemzetközi legitimitást is. A segítségnyújtás nemcsak a NATO katonai terheit csökkenti, hanem az együttműködő országok biztonságához is hozzájárul.

NATO–japán kapcsolatok

Jelenleg a NATO globális partnerei közé nyolc ország tartozik: Ausztrália, Új-Zéland, Japán, Dél-Korea, Irak, Afganisztán, Pakisztán és Mongólia. A globális partnerek sorában kiemelkedő szerepe és jelentősége van Japánnak.

A hidegháború idején Japán és a NATO között kevés volt az interakció, annak ellenére, hogy osztoztak a demokratikus értékrendet és közös fenyegetésként élték meg a Szovjetunió létét. A hidegháború idején a Szövetségnek egyébként is kevés kapcsolata volt a NATO-n kívüli országokkal. Itt kivételt a Dél-afrikai Köztársasághoz

⁶ Rebecca R. Moore: Lisbon and the Evolution of NATO's New Partnership Policy.
<http://sam.gov.tr/wp-content/uploads/2012/02/RebeccaMoore2.pdf> (Megnyitva 2012. június 19.)

fűződő, nyíltan azonban fel nem vállalható kapcsolatok jelentettek.⁷ Ebben az időszakban nem is szorult rá a NATO, hiszen az 5. cikkben foglalt kötelezettséget egyedül is biztosította. A hidegháború végén csak diplomáciai kapcsolatokra korlátozódott a viszony, a NATO az európai kontinens újraegyesítésére fókuszált.

Japán tekinthető a NATO legrégebbi globális partnerének: a Szövetség és a kelet-ázsiai ország között már az 1990-es évek eleje óta rendszeres magas szintű találkozók folytak. A kapcsolat 1990. július 2-án a NATO-japán konferenciával kezdődött. Ekkor Manfred Wörner NATO-főtitkár fogadta Taro Nakayama japán külügyminisztert.⁸

A NATO–japán kapcsolatok a 9/11 után lényeges és érdemi fordulatot vettek, mert a támadás rávilágított arra, hogy a veszélyek és kihívások globális jelleget öltöttek. Afganisztán lett az a közös pont, ahol a két fél érdekei találkoztak és együttműködés kezdődött. Japán fontos támogatója a NATO afganisztáni szerepvállalásának: 2007 óta több, az ázsiai ország számos régiójában végrehajtott, human biztonságot célzó projektnek nyújtott pénzügyi támogatást. Tokió összekötő tiszteket nevezett ki több Tartományi Ujjáépítési Csoporthoz (PRT), hogy támogassák ezeket a projekteket. A kiemelt támogatandó projektek az alábbiak: leszerelés, demobilizálás és visszaintegrálás (Disarmament Demobilization and Reintegration – DDR), az illegális fegyveres csoportok feloszlátása (Disbandment of Illegal Armed Groups – DIAG) és a rendőri erők támogatása.

A NATO–japán afganisztáni együttműködés rendkívül sokoldalú, magába foglalja a politikai, a műveleti, a haditechnikai fejlesztéseket és a hadiipari együttműködést, az interoperabilitásra törekvést, és a biztonsági kihívásokra adandó többoldalú megközelítést is.⁹ A NATO–japán kapcsolatok szakértője, Michito Tsuruoka már 2010-ben megjelent írásában megfogalmazta, hogy a világ legsikeresebb és legerősebb katonai szövetsége a NATO, amely a kilencvenes évek közepe óta a világ számos pontján és kontinensén hajt végre műveleteket. Bár megítélése szerint az afganisztáni egyértelmű műveleti siker kérdéses, de az biztos, hogy a stratégiai távolságban végrehajtott, ilyen nagyszabású művelet egyrészt demonstrálja a Szövetség politikai elkötelezettségét és katonai képességét, másrészt hatással van a kívülállókra. A líbiai művelet is azt bizonyította, hogy ENSZ-felhatalmazással a NATO képes magas intenzitású katonai művelet végrehajtására. Tsuruoka szerint éppen ezért nem meglepő, hogy nagyon sok ország keresi a politikai párbeszéd lehetőségét a NATO-val.

Japán 2005 októberében támogatta a pakisztáni (Kashmir) földrengés humanitárius mentőakciójában résztvevő NATO-erőket. 2006. május 4-én Taro Aso japán külügyminiszter felszólalt az Észak-atlanti Tanácsban, kifejtette, hogy Japán szorosabbá kívánja tenni a Szövetséggel az 1990-es évek eleje óta fennálló stratégiai kapcsolatait, amelynek során évente kétszer megtárgyalták a kölcsönös érdeklődésre számot tartó biztonsági témaköröket. Az akkori NATO-főtitkár Jaap de

⁷ Sipos Alexandra: A Dél-afrikai Köztársaság és a NATO kapcsolata. *Hadtudományi Szemle*, 2013/2. szám. p. 185–193. http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/tartalomjegyzek/hadtudomanyi_szemle_2_013_2.pdf (Megnyitva 2014. április 2.)

⁸ NATO cooperation with Japan. http://www.nato.int/cps/en/SID-42EC607A-C84E90A3/natolive/topics_50336.htm (Megnyitva 2014. április 9.)

⁹ A NATO és Japán kapcsolatrendszerével Michito Tsuruoka biztonságpolitikai szakértő hosszú évek óta foglalkozik. 2005–2008 között a brüsszeli japán nagykövetség NATO ügyekkel kapcsolatos különleges tanácsadója volt. A témában számos írása jelent meg. Michito Tsuruoka: NATO and Japan as Multifaceted Partners. NATO Defense College, Rome, Research Paper, No. 91., April 2013, p. 8

Hoop Scheffer is megerősítette, hogy bár jelentős földrajzi távolság választ el, de ez nem akadályozhatja meg az együttműködést a közös ügyekben.¹⁰

A Japán Haditengerészeti Önvédelmi Erők (Japan Maritime Self-Defense Forces) támogatják az Aktív Törekvés műveletet a Földközi-tengeren, 2001 novembere óta pedig japán hajók járőröznek az Indiai-óceánon és az Arab-tengeren. Az első iraki háború után Japán aknamentesítő hajókat küldött a Perzsa-öbölbe.¹¹

2007-ben történt komolyabb nyitás Japán részéről a NATO felé. 2007 januárjában Shinzo Abe japán miniszterelnök felszólalt az Észak-atlanti Tanácsban, ahol az ázsiai és a csendes-óceáni térség biztonsági kihívásairól beszélt. A Szövetséggel folytatott politikai párbeszéd célját és fontosságát Japán abban látta, hogy az európaiak számára kevésbé ismert kelet-ázsiai biztonsági környezetet megismertesse az európaiakkal. Fontosnak ítélte a NATO nemzetközi közvéleményt befolyásoló szerepét és jelentőségét is, megemlítette a politikai mellett a műveleti együttműködés lehetőségét is. A magas szintű látogatás után, 2007. március 7-én véglegesítették az együttműködés kereteit, a Szövetség egyetértett a Japánnal aláírandó egyéni Különleges Együttműködési Csomaggal, amely a sokkal gyakorlatiasabb együttműködés előtt nyitotta meg az utat. Megtárgyalták a mindkét felet érintő biztonsági kérdéseket, a Szövetség transzformációját, az afganisztáni műveleteket és a non-proliferciót, afganisztáni segélyprogramot dolgoztak ki. Lehetővé vált, hogy a japán segélyek a Tartományi Újjáépítési Csoportokhoz és a nem kormányzati szervezetekhez eljussanak. Japán 2007 decemberében összekötő tisztelet delegált Kabulba a NATO Senior Civilian Representative (SCR) mellé.¹²

2009. április 17-én újabb mérföldkőhöz érkezett el az együttműködés, Japán aláírta a NATO/PfP Trust Fund hivatalos dokumentumot, amelyben támogatta a fel nem robbant lőszer (Unexploded Ordnance – UXO) megsemmisítését szolgáló NATO-programot Azerbajdzsánban. Ennek során Agstafa és Poylu városok közelében található korábbi Saloglu katonai bázis 571 hektáros területét tisztították meg.¹³ 2009 közepétől japán civil fejlesztési szakértők dolgoztak együtt a litván PRT-ban, Ghor tartományban. Ez jó példáját adja a NATO és Japán közötti szinergiának és komplementaritásnak. 2010. június 25-én a NATO és Japán biztonsági együttműködést (Security Agreement) írtak alá, amely lehetővé tette a minősített információk cseréjét.¹⁴ A Japán Haditengerészeti Önvédelmi Erők 2010 augusztusa óta támogatják a NATO kalózkodás ellenes műveletét az Adeni-öbölben.¹⁵ A 2012. január 31-én induló Partnership Trust Fund keretén belül Japán százezer euróval támogatta a több ezer tonna veszélyes lőszer megsemmisítését Tadzsikisztánban. A megállapodás Japán és a NATO közötti együttműködés egyik szelete volt, hiszen a

¹⁰ Japanese Foreign Minister debuts at NATO Council. http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_22312.htm (Megnyitva 2014. április 9.)

¹¹ Statement by H.E. Mr Taro Aso, Minister of Foreign Affairs of Japan at the meeting with the North Atlantic Council. 4 May 2006 http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_22521.htm (Megnyitva 2014. április 9.)

¹² NATO and Japan finalize framework for cooperation in Afghanistan. 8 March 2007 http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7383.htm (Megnyitva 2014. április 2.)

¹³ Japan contributes to a NATO Trust Fund Project in Azerbaijan. http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_53278.htm (Megnyitva 2014. április 9.)

¹⁴ Visit to NATO by Ambassador Yokota of Japan – Signing Ceremony of the Security Agreement between NATO and Japan. http://www.nato.int/cps/en/natolive/photos_64670.htm (Megnyitva 2014. április 9.)

¹⁵ NATO-Japan cooperation thwarts pirate attack in Gulf of Aden. 16 Aug 2010, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_65245.htm (Megnyitva 2014. április 9.)

régió és a nemzetközi közösség biztonsága Japánnak is érdekében is áll.¹⁶ Japán részt vesz Afganisztán újjáépítésében, 2012 februárjában 20 millió dollárt adományoztak az Afgán National Army Trust Fund-nak. A támogatás az Afgán Nemzeti Biztonsági Erők hosszú távú képzését és kiképzését szolgálja, mert a hatékony és kiképzett biztonsági erők Afganisztán jövőjének kulcsát jelentik.¹⁷

A 2012. évi Chicago-i csúcsértekezleten Japán részt vett a NATO- és ISAF-formátumú megbeszélésen, ahol Koichiro Gamba külügyminiszter képviselte az országot. 2013. április 13-án Japán és a Szövetség aláírta a közös politikai nyilatkozatot (Joint Political Declaration), amely kibővített politikai párbeszédet és nagyobb gyakorlati együttműködést jelent a partnerség erősítése érdekében a közös értékek (egyéni szabadság, demokrácia, emberi jogok, jogállamiság) mentén. A multilaterális együttműködést és a párbeszédet a válságkezelés, a válság utáni helyzetek, az újjáépítés, humanitárius segítségnyújtás, katasztrófa-elhárítás és a hajózás szabadságának biztosítása során szerzett tapasztalatok segítik. Ez elválaszthatatlan részét képezi az ázsiai és csendes-óceáni, valamint az euro-atlanti térség biztonságának, prosperitásának és stabilitásának.¹⁸ A nyilatkozat hangsúlyozta, hogy a Chicago-i csúcsértekezlet Afganisztánról szóló nyilatkozata,¹⁹ valamint az Afganisztánról szóló Tokiói Nyilatkozat a nemzetközi közösség és az afgán kormány hosszú távú, kölcsönös elkötelezettségét jelentik annak érdekében, hogy békés, stabil és fejlődő legyen az átalakuló afgán állam.²⁰ A kétoldalú partnerség megnyitja az utat Japán és az egyes NATO-tagországok közötti együttműködéshez is. A közös politikai nyilatkozat 7. pontjában megfogalmazták azt az elkötelezettséget, amely szerint Japán belgiumi nagykövete egyben az ország NATO-nagykövete is lesz.

A gyakorlati együttműködést a válságkezelés, a védelmi kutatások és technológia, valamint a diplomáciai területén erősítik. A Japán Önvédelmi Erők és a NATO továbbra is együttműködnek az Adeni-öböl és Szomália partjai mentén a kalózkodás elleni küzdelemben és információcserében.

A dokumentum fontosnak tartja a Berlini Csomagban elfogadott, Japánra vonatkozó Egyéni Partnerségi és Együttműködési Program véglegesítését. A további együttműködés és párbeszéd területei az alábbiak: kibervédelem, katasztrófa-elhárítás, terrorizmus elleni küzdelem, leszerelés, a tömegpusztító fegyverek terjedésének megakadályozása, tengeri biztonság, elsősorban a kalózkodás elleni küzdelem. Japán és a Szövetség elsősorban a terrorizmus elleni védelem, a non-prolifерáció és a válságkezelés területén működik együtt.

2013. június végén a japán külügyminisztérium és a NATO Tudomány a Békéért és Biztonságért Program címmel konferenciát szervezett, amelyen a gyakorlati együttműködés volt a téma a kibervédelemben, a terrorizmus elleni

¹⁶ NATO-sponsored project to help secure dangerous munitions in Tajikistan. http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_83886.htm (Megnyitva 2014. április 9.)

¹⁷ Deputy Secretary General welcomes Japanese donation for Afghan Forces Training. http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_84602.htm (Megnyitva 2014. április 9.)

¹⁸ Joint Political Declaration between Japan and the North Atlantic Treaty Organisation. http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_99562.htm?selectedLocale=en (Megnyitva 2014. április 9.)

¹⁹ Chicago Summit Declaration on Afghanistan. 21 May 2012 <http://www.presidency.ro/static/Afganistan.pdf> (Megnyitva 2014. április 14.)

²⁰ The Tokyo Declaration Partnership for Self-Reliance in Afghanistan From Transition to Transformation 8 July 2012. <http://www.khaama.com/wp-content/uploads/2012/07/Tokyo-Conference-Declaration.pdf> (Megnyitva 2014. április 15.)

küzdelemben és a tömegpusztító fegyverek terjedésének megakadályozásában. A NATO's Emerging Security Challenges Division képviselői találkoztak japán magas rangú kormányzati képviselőkkel.²¹

* * *

Az elmúlt tíz évben figyelemreméltó fejlődés ment végbe a NATO–japán kapcsolatokban. A japán biztonságpolitika szerint a 21. században a globalizáció mellett a globális hatalmi egyensúly gyors változása megy végbe. Japán biztonsági környezetében Észak-Korea a nukleáris és rakétafejlesztési programja miatt komoly kockázati tényező. A transznacionális fenyegetések, köztük a nemzetközi terrorizmus, szintén megjelentek a térségben. Ebben a környezetben egyetlen ország sem tudja a békét és biztonságot egyedül garantálni.

Japán és Önvédelmi Fegyveres Ereje a lehetőségeihez mérten hozzájárul a nemzetközi békéhez és biztonsághoz, részt vesz ENSZ békefenntartó műveletekben. A japán kormány az erőfeszítések sorában megalapította a Nemzetbiztonsági Tanácsot (National Security Council – NSC), elfogadta a nemzetbiztonsági stratégiát (National Security Strategy – NSS), és a Nemzeti Védelmi Program Irányelvét (National Defense Program Guidelines – NDPG). Ezen erőfeszítések azon alapulnak, hogy Japán a béke proaktív hozzájárulója kíván lenni mind a regionális, mind a nemzetközi közösségben, együttműködve szövetségeseivel, a partnerekkel és más országokkal.²²

Michito Tsuruoka figyelemre méltó értékelését adja a 2013 áprilisában megjelent cikkében a Szövetség és Japán kapcsolatainak. Megítélése szerint világos elgondolás kell, hogy a partnerségen keresztül az együttműködő felek milyen célokat kívánnak elérni.

A 2011 áprilisában megfogalmazott új partnerség bürokratikus és túlságosan is a partnerség menedzselésére fókuszál. Tanulmányában Tsuruoka feltette azt a kérdést, hogy Japán miért érdekelt, mit nyer és tanul a Szövetségtől? Mindenekelőtt az interoperabilitást, a multilaterális műveletek tervezését és a szabványosítás dolgait. A NATO „partnerségi eszközök” a gyakorlatok, szemináriumok és egyéb tevékenységek összessége, ehelyett inkább a partnerek eltérő igényeit figyelembe vevő, ahhoz jobban alkalmazkodó programok, eszközök szükségesek.²³

A Tokyo Foundation által 2011 februárjában rendezett Japan and NATO as Global Partners című konferencián részletesen taglalták a Szövetség és Japán kapcsolatrendszerét. Craig Kennedy több pontban fogalmazta meg, hogy miért ütközik nehézségekbe a két fél kapcsolatainak szorosabbra vonása. Mindenekelőtt a japán lakosság és politikusok értelmezésében az USA-val kötött biztonsági szövetség elégséges, nem kell az új szövetség, amely újabb döntéseket és követelményeket fogalmaz meg. Európa a kontinens gazdasági és biztonsági kihívásaira koncentrál, nem Ázsiára. Az amerikai álláspont szerint egy nagyobb európai elkötelezettség és szerep csak bonyolítaná az amúgy sem egyszerű regionális biztonsági helyzetet, nem utolsó sorban figyelembe kell venni Oroszország

²¹ NATO and Japan explore opportunities to cooperate on emerging security challenges. http://www.nato.int/cps/en/SID-74867D09-35993B57/natolive/news_102417.htm?selectedLocale=en (Megnyitva 2014. április 9.)

²² Japan's Security Policy. <http://www.mofa.go.jp/files/000025032.pdf> (Megnyitva 2014. április 12.)

²³ Michito Tsuruoka i. m. 8. oldal

és Kína hozzáállását a NATO és Japán, valamint egyéb csendes-óceáni partnerekkel szorosabbra vont szövetség esetén.²⁴

A NATO Globális Partnerségének célkitűzései, valamint Japán ambíciói és érdekei jelentős egyezéseket mutatnak. Mivel Japán vallja a Szövetség által képviselt alapvető értékeket, valamint stratégiai fekvése, helyzete és szerepe is kiváló, ezért – alapvetően jó úton haladva – biztosítottak tűnik a NATO-japán globális partnerségi kapcsolatok jövője.

*

2006-ban a rigai csúcsértekezleten Rasmussen NATO-főtitkár kijelentette, hogy a Szövetség erősíteni kívánja azon képességét, hogy a partnerekkel együttműködjön. A NATO a partnerséget, mint *igények vezérelte folyamatot* (demand-driven) írja le. Ha igaz az, hogy a Szövetség őszintén hisz a partnerségi politika erősítésében, a saját érdekeinek és célkitűzéseinek elérése érdekében, akkor különös az a gyakorlat, hogy csak az igények domináljanak és vezéreljék a tevékenységet. Ehelyett inkább aktív módon meg kell fogalmazni a kezdeményezéseket.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Csányi Benedek: A NATO globális partnerei. <http://www.biztonsagpolitika.hu/?id=16&aid=1040> (Megnyitva 2014. április 9.)

Active engagement in cooperative security: a more efficient and flexible partnership policy.

http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_04/20110415_110415-Partnership-Policy.pdf (Megnyitva 2014. január 18.)

Chicago Summit Declaration, Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Chicago on 20 May 2012
Robert M. Gates: Reflections on the status and future of the transatlantic alliance. Brussels, 10 June 2011

<http://www.securitydefenceagenda.org/Contentnavigation/Activities/Activitiesoverview/tabid/1292/EventType/EventView/EventId/1070/EventDateID/1087/PageID/5141/Reflectionsonthestatusandfutureofthetransatlanticalliance.aspx> (Megnyitva 2014. február 21.)

Kamp, Karl-Heinz: NATO's Chicago Summit. A thorny agenda. Research Paper, No. 70. November 2011, NATO Defence College, Rome p. 8

Kamp, Karl-Heinz: The Transatlantic Link after Chicago. NDC Research Report, NATO Defence College, Rome p. 5

Lisbon Summit Declaration, Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Lisbon. 20 November 2010 p. 13

Moore, Rebecca R.: Lisbon and the Evolution of NATO's New Partnership Policy. PERCEPTIONS, Spring 2012, Volume XVII, Number 1, pp. 55–74

NATO 2020 – Shared leadership for a shared future'. Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen at the Brussels Forum (with Q&A session). 23 Mar 2012

²⁴ I. Craig Kennedy hozzászólását a *Japan and NATO as Global Partners* a Tokyo Foundation Forum ülésén. <http://www.tokyofoundation.org/en/articles/2010/japan-and-nato-as-global-partners> (Megnyitva 2014. április 2.)

Riga Summit Declaration, Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Riga on 29 November 2006

Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization Adopted by Heads of State and Government at the NATO Summit in Lisbon 19–20 November 2010, p. 40

Towards NATO's Chicago Summit. Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen at the European Policy Centre. Brussels, 30 Sep 2011

http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_78600.htm (Megnyitva 2014. március 18.)

Tsuruoka, Michito: NATO and Japan as Multifaceted Partners. NATO Defense College, Rome, Research Paper, No. 91. April 2013, p. 8

Tsuruoka, Michito: NATO and Japan. A view from Tokyo. RUSI Journal, December 2011 Vol. 156. No. 6. pp. 62–69